

Frog's Focus

פרשת וארא תשפ"ה

PARASHAS VA'EIRA

8/5-16

2

to HASHEM."

⁵ Moses said to Pharaoh, "Glorify yourself over me — for when should I entreat for you, for your servants, and for your people, to excise the frogs from you and from your houses? Only in the River shall they remain." ⁶ And he said, "For tomorrow." He said, "As you say — so that you will know that there is none like HASHEM, our God. ⁷ The frogs will depart from you and your houses, and from your servants and your people; only in the River shall they remain."

⁸ Moses and Aaron left Pharaoh's presence; Moses cried out to HASHEM concerning the frogs that he had inflicted upon Pharaoh. ⁹ HASHEM carried out the word of Moses, and the frogs died — from the houses, from the courtyards, and from the fields. ¹⁰ They piled them up into heaps and heaps, and the land stank

6. כְּדָרְךָ. — As you say. Had Pharaoh asked for total removal of the frogs from his country, that would have happened. But he asked only that they be taken away from him and his servants — so some frogs found a new habitat in the River and the others died in the land, so that their stench befouled the whole country (Sforno).

56

לפעול גדולות, משום שרק אז מועיל ביותר כח התפילה, וכל זה כדי ללמדנו דרכי התפילה.

קצב

משה

וארא

באר

3

פליאה דעת מאתנו מהו "על דבר" ולמה לא נאמר על הצפרדעים. וביותר אשר שם לפרעה" וכי אצל פרעה בלבד היו, והרי "ותבס את ארץ מצרים". אמנם כבר ביארנו שהיה בצפרדעים ענין של כבוד שמים, ולכן נאמר "על דבר" היינו

דרש מרדכי 5 צריך (12)

6

כח התפילה מיסודות האמונה

צעקתו של משה על דבר הצפרדעים היא דבר תמוה עד למאוד, הלא אין הקדוש ברוך הוא מעניש את האדם עד שנתמלאת סאתו, אם בורא עולם בא להעניש את פרעה ודאי אם כן שנתמלאת סאתו של אותו רשע ואכזר ששחט בכל יום שלש מאות תינוקות יהודים ורחץ בדמם, הוא היה רשע לא פחות מהיטלר ימ"ש, הקדוש ברוך הוא כבר נותן לו עונש מדוע משה רבינו מתפלל עליו, מדוע צריכים לעורר רחמים על רשע מרושע כזה.

והיה פלא בעיני שלא מצאתי מי שעמד בזה עד שראיתי שהרבי ר"ב מפשיסחא זצ"ל הקשה כן ותרץ שכל ענין מכות מצרים היה להשריש בעולם את יסודות האמונה במציאות השם בהשגחתו ובשליטתו המליאה בכל פרט בבריאה אחד מיסודות האמונה שתפילה מועילה לבטל ולשנות את הגזירה גם את זה רצה הקדוש ברוך הוא שנגלמד ממכות מצרים גם כאשר נגזירה הגזירה על פרעה עדיין לא כלו כל הקיצין ובתפילה אפשר לבטל את רוע הגזירה זה רצה משה רבינו להשריש בנו על ידי תפילתו.

י"קוט יוסיף ז"ל

ס' ת"ת

4

מצינו במדרש (מובא ברש"י, תחילת ואתחנן), אומר הגר"א דיסקין שליט"א בספרו "נחל אליהו" עשרה לשונות של כינויים לתפילה. אחד מהם הוא הכינוי "צעקה", שמשמעותו - צעקת הלב. בתורה אנו מוצאים לשון "צעקה" במקומות בודדים, ואחד מהם הוא כאן כאשר משה התפלל על סילוק הצפרדעים. ויש לתמוה: מה ראה משה רבינו לצעוק על דבר הצפרדעים, ולא על צרותיו האישיות ולא על כל ישראל. וביותר קשה: הרי סוף סוף כאן מדובר בצרה שהעיקה על פרעה ועל מצרים, מהי הסיבה שעל צרתם הוא פונה אל הקב"ה מתוך צעקת הלב? גם זאת יש לשאול: הרי הצרה של מכת הצפרדעים לכשעצמה אינה "האסון" הגדול שפקד את פרעה ובני עמו?

5

התורה

פרשת וארא

קפב טיב

ודעת

פרשת וארא

טעם

מד

רש"י מפרש (ה) "העתירו לשון הרבות פלל הוא" ביאור הרברים נראה דאף פרעה הרשע ידע שכתפילה לבד אי אפשר להעביר גזירה, ואפילו למשה ואהרן הקב"ה לא עונה בעת צרה גדולה אלא ברכי תפילה, ולכן ביקש מהם העתירו, והיינו שירבו להתפלל. וזה מוסר לנו, שלא די להתפלל לבטל גזירה, אלא צריך להרבות בתפילה וצעקה עד שירחם ה', שכן קבע הקב"ה שכרכי תפילה מעוררים

רחמי, ובדורנו שאין בידינו די מעשים טובים שימליצו בעדינו עלינו להרבות בתפילה עד שיחוס ה' וירחם, שאין כוחנו אלא בפינו לעורר רחמי ית"ש.

ופירש רש"י: לעתירי, העתירו, והעתרתו, ולא נאמר לעתיר עתרו ועתרתו, מפני שכל לשון עתיר הרבות פלל הוא, וכאשר יאמר הרבו, ארבה, והרבותי לשון מפעיל, כך יאמר, לעתירי, העתירו, והעתרתו דברים, ואז לכולם העתרתם עלי דברים (והזקאל ל"ה י"ג), הרבנים:

למדנו מכאן איך צריכה להיראות התפלה להשי"ת, שהוצרך משה לפרט ממי להסיר את המכות: "למתי אעתיר לך ולעבדיך ולעמך", ופירט זאת גם כשאמר לו שכן יתקיים הדבר, שאמר לו: "וסרו הצפרדעים ממך ומבתריך ומעבדיך ומעמך" בפרטות.

ללמדנו דרך בתפילה, שאם רוצים להתפלל על דבר, צריכים לפרטו לכל פרטיו ממש, כמבואר בזוהר הקדוש פרשת וישלח (דף קס"ט ע"א).

ורש"י מלמדנו כאן עוד יסוד ולימוד הנצרך בתפילה, ש"אעתיר" הוא לשון הרבות בתפילה, והוא מאותו יסוד ואותו דבר, שלתפילה צריכים להרבות ולהפציר מאוד, ורק על ידי שמפצירים בתפילה, אפשר

והנה הנצי"ב (העמק שאלה סי' קמג ס"ק ו) כתב שמי שעומד במקום רעש ואינו יכול לשמוע את מה שמוציא בפיו צריך לומר בקול רם כדי שישמיע לאזניו.

וכן מבואר בדברי השפתי חכמים כאן, שכתב שמה צעק אל ד', כיון שהצפרדעים היו צועקים, וכיון שהמתפלל צריך להשמיע לאזניו מה שמוציא בפיו, לכן הוצרך לצעוק מעל דיבור הצפרדעים.

במקרא

פרשת וארא

ויבינו

עד

11

* ונראה בס"ד שזהו לשון "צפרדע- צפר-דע" דהיינו שהיא צופרת "דע" שיש רבש"ע, וכן מלשון "צפרא" שהיא צועקת מבקר עד ערב "דע" וכ"ז תשובה לפרעה שאמר "מי ד' אשר אשמע בקולו לא ידעתי את ד'" והשיבוהו בידיעה זו, ובשמיעת קול עושי שליחותו, וזהו "למען תדע כי אין כד' אלקינו" כד- היינו שהוא אדון כל הארץ, וזה תשובה למי ד', ואלקינו- היינו שהוא המנהיג ובעל הכחות כולם, והיא תשובה למי ד' אשר אשמע בקולו, ובוה הראהו שהוא בעל הכחות כולם ושולט בכל א' וא' בכל צפרדע וצפרדע ובתוך מעיו של כל א' וא'.

12

54

EINEI YISROEL

R. Belsky (R)

You shall know

The Chumash itself testifies to the intent of the Makkos. The purpose of the Makkos was to forcefully impress into the minds of the Mitzrim that, "You shall know that I am Hashem" (Shemos 10:2) and, "So that you will know there is none like Me in all the land" (Shemos 9:14). This theme is repeated in nine separate possukim throughout the coming parshios.

מי ה' אשר אשמע, Pharaoh's first response to Moshe Rabbeinu was, "Who is Hashem that I should listen to His voice? I do not know of Hashem" (Shemos 5:2). The insolence,chutzpah, and haughtiness behind Pharaoh's reaction was itself enough to warrant a series of sharp slaps in the face by the King of kings, HaKadosh Baruch Hu. Indeed, this is the basic understanding of the entire parshah of the Makkos. It was as if Hashem said, "You have the audacity to deny Me, Who sustains you and is responsible for your prestige and power? I shall take you and your people to task for your insolence, that you should never forget before Whom you must always kneel in humility."

There is an additional level to the Makkos, however. By uttering the words, "Who is Hashem," Pharaoh showed that he was sorely lacking proper knowledge of Hashem. As we shall see, the subsequent Makkos were a response to that initial statement; a personalized lesson from Hashem that would provide Pharaoh with the fundamental knowledge of HaKadosh Baruch Hu and His relationship to the world He created, and to His chosen people. To know Hashem and be aware of His existence is not just important for the Jewish people. All the nations must eventually come to recognize Hashem.

13 Our purpose in this world is to spend our entire lifetime learning and expanding our minds in order to become increasingly aware of Hashem's existence, as we say in the Aleinu prayer, "ידעת היום והשבות" For you shall know this day, and impress it upon your hearts, that Hashem, He is God, in the Heavens above and upon the earth below, there is no other" (Devarim 4:39). To attain this knowledge is the work of a lifetime and the primary purpose of our existence, as taught by Shlomo HaMelech, "בכל דרכיך דעהו והוא ישר ארחותיך" In all your ways know Him, and He will straighten your paths" (Mishlei 3:6). The whole of creation works towards achieving this goal, from the smallest insect to greatest galaxies, and everything in between.

ישראל

וארא

דברי

7

ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים (ה. ו) ולכאורה אומרו 'על דבר הצפרדעים' היא כמוסר. אלא כי מלך צעק על מלכים לא מלך משה רבינו ע"ה שום מקום להמפלל עבורם לה' להסיר מהם המכה, כי נאצוד רשעים רנה (משלי יא, י) כו"ל, רק מלך צעק בעלי החיים היינו הצפרדעים שהיו נמולה צנצן המטונף רשעים הללו, וזה וצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים דווקא כאמור.

אש תיבד ר צדק

8

מקשים העולם למה שיהיה הכחוש הצפרדעים וצעק משה אל ד' ובשאר מכות כחש ויעתר משה אל ד'.

ויש לומר, משום דלמדין "המחפלה צריך להשמיע לאזניו מה שמוציא מפיו", ובכן היו הצפרדעים צועקים, והצריך להרים קולו בחפלתו כדי שישמיע לאזניו את תפלתו. (שפתי חכמים)

* וכן כתב ה"שולחן ערוך" (סי' קא סעי' ב): "לא יתפלל בלבו לבד, אלא מחתך הדברים בשפתיו ומשמיע לאזניו בלחש, ולא ישמיע קולו. ואם אינו יכול לכון בלחש, מותר להגביה קולו".

והטור (ריש סי' קא) כתב: "א"ר המנונא כמה הלכתא גברותא איכא למשמע מהנך קראי דחנה: וחנה היא מדברת על לבה רק שפתיה נעות, מכאן למתפלל שצריך שיחתוך בשפתיו. וקולה לא ישמע, מכאן שלא ישמע קולו בתפלתו".

מכל דברים הללו מבואר, דלכתחילה ראוי המתפלל להשמיע לאזניו את תפלתו.

9

בפיו יצאו הדבריו מכלל תואר דברים שבלב, אמנם כיון שבתפילה יש הלכה מיוחדת של חיתוך שפתיים, א"כ נראה שנחסר בתואר חיתוך שפתיים אם אינו משמיע לאזניו, שזהו משמעות חיתוך השפתיים שיהא הדיבור נשמע לאזניו, ובלאו הכי אין זה דיבור של חיתוך שפתיים, ונחסר בצורת הדיבור המיוחדת של מחתך בשפתיו.

ולפי צד זה, כל דין השמעת קול בתפילה הוא משום לתא דחיתוך שפתיים. ובוה מבואר המקור לדין השמעת הקול בתפילה, דכיון דאיתא בגמרא (ברכות לא ע"א) דילפינן מחנה דכתיב בה: "רק שפתיה נעות" שצריך שיהא מחתך הדברים בשפתיו ולא יתפלל בלבו, לכן צריך נמי להשמיע לאזניו דבלאו הכי לא נחשב חיתוך שפתיים, שדרגת דיבור של חיתוך שפתיים אינו נחשב אלא אם משמיע לאזניו.

ונפקא מינה בזה, באופן שעומד במקום שיש רעש גדול ואינו שומע מה שמוציא בפיו, דאי נימא כהפשטות שיש דין להשמיע לאזניו הרי צריך שישמע בפועל וכל שלא שמע לא קיים דין זה, אמנם כיון שנתבאר שהוא הלכה מיוחדת מדין חיתוך שפתיים, הרי ברור ופשוט דכיון דמשום דיבורו היה יכול לשמוע הרי ודאי שיש בזה חיתוך שפתיים מושלם ואין כאן חסרון כלל בחיתוך שפתיים בהא דלא שמעו אותו.

Yediyas Hashem, knowledge of Hashem, therefore, is not just a vital necessity for Klal Yisroel, it is vital for every nation of the world. A nation unaware of Hashem is a nation that leaves its purpose unfulfilled, and indeed, corrupts its very existence. Any corner of the world that is lacking in yediyas Hashem is a blemish on the whole of creation, and is a place that can be recognized through the vile and dissolute behavior of its inhabitants. Such a place was Mitzrayim, as it is written, "Their flesh is the flesh of donkeys and their issue is the issue of horses" (Yechezkel 23:20). Through the events of Yetzias Mitzrayim, the knowledge of HaKadosh Baruch Hu was brought to bear upon the Mitzrim, culminating with the destruction of Pharaoh and his army at Yam Suf; וידעו מצרים כי אני – And the Mitzrim will know that I am Hashem when I am glorified through Pharaoh" (Shemos 14:18).

The Lessons of the Makkos

Rashi explains, in the name of the Tanchuma, that the order of the Makkos, the Ten Plagues, reflects the order of an organized campaign of war. First, the water supply of the enemy should be disrupted, which was accomplished by the makkah of Dam, the plague of Blood. If they do not surrender, then trumpets are sounded to bring fear to the inhabitants of the city, and this was the tumultuous croaking of the Tzefardeya, Frogs.

15

The Egyptians had two primary idols: the Nile River, and the animals it supported. The Nile was the sole source of water in Mitzrayim, and since it appeared to be the source of all life, they deified it. By

extension, they also deified the animals that lived in the Nile, as it is written, "Behold, I am upon you, Pharaoh, king of Mitzrayim; the great crocodile that lies within the Nile, about which [Pharaoh] said, 'The Nile is mine, and I have made it'" (Yechezkel 29:3).

Until these idols had been stripped of their power in the eyes of the Mitzrim, and seen for what they really were – a helpless, putrid stream of water, and a rotting pile of rancid reptiles, there would have been no way to teach them that "Hashem is the God of the Heavens above and of the earth below, there is no other."

16

Now, we can begin to understand why Dam and Tzefardeya had to be the first of the plagues. These two makkos struck a direct blow to the deities of Mitzrayim. The Nile River, the source of their lives, the object that they worshipped turned into a smelly stinking canal, *vayivash hayeor*. When the millions of *tzfardaim* came out of the river and died, there were huge piles of rotting frogs, and some say they were crocodiles. The smell was unbearable, *vativash haaretz*. More than the plague itself, these makkos made the idea of worshipping the Nile and its creatures utterly ridiculous.

With the idols of Mitzrayim ridiculed in the eyes of all, it was possible to begin the process of teaching HaKadosh Baruch Hu's powerful lessons to both the Mitzrim, and Bnei Yisroel. This process began first and foremost with the intellectual elite of Mitzrayim, the Chartumim.

לכן, לפני המכה הראשונה, הרביעית, והשביעית, כתובים בפסוקים הלימודים שהולכים ללמד אותנו בשלושת מכות הבאות.

לפני המכה הראשונה כתוב: "בזאת תדע כי אני ה'" (י, י). הדברים הן אמורים כלפי פרעה שאמר "לא ידעתי את ה'", לכן לימדוהו משמים מיהו ה'. לא ברור אם אכן פרעה קלט את המסר שהופנה אליו, אך הרי כבר לימדנו החכם מכל אדם כי "לץ תכה ופתי יערים" (משלי יט, כה), וממכתו של פרעה מוטל עליו ללמוד יסוד חשוב באמונה.

לפני המכה הרביעית היתה הקדמה לשלושת המכות הבאות: "למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ" (ח, יח). כאן כבר מדובר על מדרגה יותר גבוהה. ובהמשך, לפני המכה השביעית, הוזהר פרעה במילים: "בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ" (ט, יד).

אלו, אם כן, שלוש סוגיות: "אני ה'", "אני ה' בקרב הארץ" ו"אין כמוני בכל הארץ", וכאמור, מכת בכורות היא סוגיא נפרדת.

זהו המבנה הכללי של המכות, ועתה נשתדל לבאר בעז"ה מה היה תוכן של אותן שלוש 'מסכתות' כביכול; ה'בבא קמא', ה'בבא מציעא' וה'בבא בתרא'.

18

לדעת באיזה עולם חיים

ה'בבא קמא' אומר: "בזאת תדע כי אני ה'", יש בעולם סדרים של טבע, ויש השי"ת שעשה אותם.

ה'בבא מציעא' אומר: "למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ" – מה יש בקרב הארץ? השי"ת. הטבע כולו דרכי ה'.

ה'בבא בתרא' אומר "בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ" – אין סדרים, אין טבע. כל זה טעות וחושך. חוץ מהשי"ת – אין כלום!

נבאר את הדברים. אדם מפחד, כי עליו לשלם חוב גדול ואין לו מהיכן לשלמו. אכן, זו בעיה קשה. מה עושים במצב כזה?

* 'בבא קמא' אומר: אם תתפלל טוב, השי"ת יעזור לך לשלם את החוב. 'בבא מציעא' אומר: החוב עצמו בא ממנו ית', ו'בבא בתרא' אומר: אין צרה בכלל, זה לא מתחיל. לשון חז"ל (שמו"ר פ"ג, יב): "שאינ הנחש ממית אלא החטא ממית", אין בכלל נחש!

19

כל העולם הזה הוא חושך, האמת מוסתרת, ולאמיתו של דבר מלבד השי"ת – אין!

לפעמים אדם נעשה חולה, והרופא אומר לו שהמחלה באה עליו משום שלא נזהר. או שפתח חנות ואיבד את כל כספו, וחבר אומר לו: 'אתה 'שלימזל', לא יודע להשקיע נכון את כספך'. כל זה טעות, לא אמת! הקב"ה לבדו הוא האמת, ו'אין כמוני בכל הארץ' – כל הדברים אינם כמוני, הם שקר אחד גדול!

אלו שלושת השיעורים שבא הקב"ה ללמד את פרעה בעשר המכות. לא מדובר כאן רק על השקפת עולם, אלא פשוט לדעת באיזה עולם אנו חיים.

"אני ה'" – יש לפנות רק אליו ית'

אדם פוקח את עיניו ורואה לפניו עולם. בעולם הזה פועלים כל מיני כוחות, והאדם נאלץ להתמודד עם מגוון של בעיות קשות; מחלות, עניות ושאר סכנות

העולם. תשעים ותשע אחוז ממה שבן אדם [לא יהודי] מתעסק במשך היום הוא: הישמדות ובריחה מכוחות הטבע. הוא אוכל – כדי להיות בריא, עובד – כי איננו רוצה להיות עני.

ישנם דברים שאפשר לברוח מהם וישנם דברים שלא. ממוות אי אפשר לברוח, אבל מחלות, לא כולם סובלים מהן, וכך גם העניות.

פרעה עשה עצמו אלוה, כביכול הוא מסתדר עם כל הבעיות, מתמודד בהצלחה מול כוחות הטבע.

* בא השי"ת ואמר לו: דע לך, בעולם הזה הנקרא 'טבע', יש גם לי מה לאמר: "אני ה'", ודע לך, שאני יותר חזק מכל הכוחות שיש לך.

Today is no different

One might say that such a level of realization was far easier to attain in those far-off days, and surpassed anything we might be able to achieve today. After all, they had the benefit of the personal guidance of the greatest prophet of all, Moshe Rabbeinu. However, this is not necessarily true. For a long time, the Jews in Mitzrayim did not listen to Moshe Rabbeinu at all and regarded his words as sheer fantasy. They were burdened with backbreaking labors and felt that their lives were completely dependent on Pharaoh. This prevented them from even beginning to think about what Moshe Rabbeinu was trying to tell them.

Today, on the other hand, we have the freedom and ability to understand and contemplate the concepts of *yichud Hashem*, the Oneness of HaKadosh Baruch Hu, and we have the benefit of thousands of years of Jewish history to enlighten us as to the reality of the world around us, and to understand every event in the light of the wisdom that the Torah has granted to us. In retrospect, it is easier than ever

to see that every single occurrence, particularly the ones that seem wholly negative and catastrophic, perform the same purpose for our growth in consciousness as did the original Makkos. When we realize Who is behind and within every single event that occurs in the world, there will be no more reason for Hashem to send us sharp reminders of our true purpose here.

24

עלי, למתי אעתיך לך ולעבדיך ולעמך להכרית הצפרדעים מן ומביתך. כלומר, אתה תקבע את הזמן, ואני אתפלל אל ה' שייסר הצפרדעים. ואחרי שפרעה אמר לו: "למחר", אמר לו משה: "כדברך, למען תדע כי אין כח' אלוקינו". כך מתבארים הדברים ברמב"ן.

אם כן, יוצא שמה ידע שכל כבוד שמים מוטל עתה על כפות המאזניים, אם יסורו הצפרדעים על ידי תפילתו, ידעו הכל "כי אין כח' אלוקינו". מדובר כאן, איפוא, בקידוש השם שאין כמותו, ואם חלילה לא תתקבל התפילה, תהינה התוצאות הפוכות ח"ו. כאשר מדובר בכבוד שמים, משקיע משה את כל כוחו וצווק אל ה' מנחמת לבו. אבל בשאר התפילות שנגעו לצרות הפרט והכלל, הוא לא ראה צורך ל"יצעקה", הצורך בצעקה הוא רק כאשר הנידון הוא כבוד שמים!

כעין זה אנו מוצאים אחרי מעשה העגל משה מתפלל (שמות לב): "ויחל משה וגו' למה יאמרו מצרים לאמר: ברעה הוציאם לחרוג אותם בהרים וגו'. הוא עושה כאן חשבונות של כבוד שמים. לכאורה קשה: מדוע הוא מתערב בחשבונות של הקב"ה, הרי הקב"ה בודאי יודע כל מה שגם הוא יודע? אלא, כאשר כואב למתפלל על כבוד שמים, זו היא תפילה אמיתית הבוקעת רקיעים, ובזכות זו זכה ליועץ ה' על הרעה אשר דיבר לעשות לעמו" (שם). כך היה גם בענין המרגלים, משה רבינו עשה חשבונות של כבוד שמים, כמו שנאמר (במדבר יד) "ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך לאמור: מכלתי יכולת ה' להביא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע להם, וישחטם במדבר". ותוצאה: "ויאמר ה' סלחתי כדברך". רואים מכל זה שכאשר כואבים באמת על כבוד שמים, ישנה סיעתא דשמיא גדולה.

25

קצד באר וארא משה

כאילו דברו הצפרדעים, והכונה למדובר על ידם, שהכניעו ע"ז במצרים, ומאחר שנלמד מהם ענין זה, היו מכה מיוחדת לפרעה בהיותו מתגאה שהוא ע"ז וכאן נוכחה בעליל לראות אפסותו. ולכן "אשר שם לפרעה — דייקא" כי בעוד שאמר "לי יארי" באו הצפרדעים וטפחו על פניו.

ונוסף קצת שצעקתו של משה היתה מתוך הכנעה יתירה, לפי שכשראה מסירות נפש אצל הצפרדעים השפיל עצמו וירא להתפלל, ותפלתו היתה בלב. כי צעקה היא בלב (וזה"ק ח"ב — כ"א) כדכתיב (איכה ב', י"ח) צעק לבם אל ה' וזה "על דבר" רמז ל"על דבר כבוד שמו". ולמד את זה מהצפרדעים.

ולפי זה יתבאר לנו מה שקראו לצפרדע בשם: צפור שיש בו דיעה (ילקוט שמעוני וארא רמז קפ"ב) כי "דיע" רומז למה שאמרו (במדבר רבה פ') דעת — זה המכיר את בוראו, והצפרדע הרי מסרה נפשה על כבוד שמים, ולכן היא קרויה בשם "צפור דיע", ועוד שלמדו ממנה ק"ו, ואין לך דעת גדולה מזו, שעל ידיה נסתבב ונלמד ריבוי כבוד שכינת עונו.

זה היה ה'בא קמא', הלימוד הראשון לפרעה ולנו: "בזאת תדע כי אני ה'", כלומר, יש עולם, ישנן מחלות, צרות, אבל יש גם השי"ת שהוא יותר חזק מהכל, הוא ברא את הכל, ולכן רק אליו צריך לפנות.

אדם לא חש בטוב. מה הוא עושה? הולך לקופתחולים, נכנס לרופא בפחד נורא ומבקש שיתן לו לעשות צילום. זו טעות. עליו לפנות לקב"ה: רבש"ע, אני מבקש ממך — "רפאנו ה' ונרפא", שלא אהיה חולה.

פרעה לא ידע זאת, לכן לימדו אותו ואותנו משמים לימוד זה.

הטבע הוא השי"ת

החלק השני של המכות — ערוב, דבר ושחין, לימד אותנו לימוד אחר לגמרי. במכת ערוב הג'ונגל פשוט נפתח והחיות יצאו ממנו והגיעו למצרים. היתה זו תופעה שמחוץ לגדר הטבע. ובאמת, מי אומר שהחיות צריכות להימצא דווקא בג'ונגל? מדוע הן אינן יוצאות משם ונכנסות למקומות שבני אדם מתגוררים שם? כי הקב"ה לא מרשה להם, אבל כעת הוא ית' נתן את רשותו, הג'ונגל נפתח, והחיות כולן הגיעו למצרים. לאמור: הטבע בעצמו — הוא השי"ת.

21

המכות הקודמות — דם, צפרדע, כינים, ערוב, דבר ושחין היו אמנם נסים, אך בגדר הטבע. לא כן שלושת המכות הללו. במכת ברד ירדו מן השמים גושים גדולים של אש ומים יחדיו. זוהי תופעה שאינה קיימת כלל בטבע הבריאה.

מכת ארבה הדגישה נקודה זו ביותר. הנקודה המיוחדת בארבה היתה ש"לפניו לא היה כן ארבה כמוהו ואחריו לא יהיה כן", היה זה דבר חדש לחלוטין. אין טבע כזה.

כל שכן מכת חושך, שכידוע היה שם חושך על טבעי, עד כדי כך ש"לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שלוש ימים", לא יכלו לזוז ממקומם.

22

השי"ת בנה את יסודות האמונה בתשע המכות הראשונות. כעת, במכת בכורות, הוא אמר: הרי זה "בני בכורי ישראל", סוגיא אחרת לגמרי. לא מספיק שיהודי יבין, לא זו המטרה, אלא — "בני בכורי!"

את ה'שיעור כללי' שמסר הקב"ה שמעו כולם — הן המצרים והן היהודים, ופרעה אמר: "ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים" (ט, כז), נהיה כאילו בעל תשובה ממש כמלך נינוה בשעתו... אבל השי"ת אמר: הם שם, ואתם כאן. "בני בכורי ישראל", אני רוצה את השייכות של היהודי. נכון שבשכל הכל קיים אצלך, אבל היכן אתה? חיי? מה מעניין אותך? מהו הרצון והחשק שלך?

אתה יודע בשכל שכל העולם הזה הוא הבל הבלים, אבל האם אתה חיי זאת? זה בוער בך? כשאתה רואה עיתון, האם זה גורם לך בחילה, או שבדחילו ורחימו אתה ניגש לקוראו...?

רבי ברוך בער זצ"ל, ראש ישיבת קמניץ, ראה פעם עיתון מונח על שולחנו, והוא הזיז אותו ממנו כלאחר יד, בשאט נפש. העיתון פשוט היה מאוס בעיניו. ויכולים אנו להיות בטוחים שלא מדובר היה בעיתון מלוכלך כעיתונים חילונים בימינו, ואעפ"כ העיתון עורר בו גועל!

* זו היתה המכה העשירית, מכת בכורות. היו צריכים לקחת את כל הלימודים שלמדו בתשעת המכות הקודמות, ולחיות אותם, עד שהאמונה תבער

בעצמותיהם. לולי זה — לא היה טעם לכל הלימודים מהמכות.

זהו הסיום של פסח, המכת בכורות. ה"בני בכורי ישראל", החביבות, השייכות לרבש"ע — זוהי תכלית הכל.

וְשָׂרֵץ הָיָא צִפְרָדַעִים וְעָלוּ וּבָאוּ בְּבֵיתָךְ... וּבִתְנוּרֶיךָ...

The river will swarm with frogs, and they will go into your homes...and ovens... (Shemos 7:28)

Todos of Rome taught: Why did Chananiah, Misha'el, and Azariah throw themselves into the fire [to avoid bowing down to Nebuchadnezzar's idol]? They made a kal vachomer [logical deduction] from the plague of frogs in Egypt. If the frogs, who were not commanded to sanctify Hashem's Name [perform kiddush Hashem], nevertheless jumped into the hot

ovens, we who are commanded to sanctify Hashem's Name must definitely jump into the fire! (Pesachim 53b)

Let us take a close look at this famous statement of the sage Todos. He is referring to the gigantic statue Nebuchadnezzar had built and his order that the various dignitaries and peoples should bow down before it. Unlike other Jews, Chananiah, Misha'el, and Azariah refused to bow down to this statue as a result of the *kal vachomer* they drew from the frogs in Egypt, cited by the Gemara above.⁴

But does this *kal vachomer* hold water? The Maharsha questions it. True, the frogs had no mitzvah of *kiddush Hashem*, but they also had no opposing mitzvah of *vachai bahem*, the mitzvah to stay alive. In contrast, Chananiah, Misha'el, and Azariah had both mitzvos of *kiddush Hashem* and *vachai bahem*. Furthermore, Chananiah and his comrades would only have had an element of *kiddush Hashem* in public, not private. Thus, there should be no comparison to the frogs of Egypt, who were not commanded regarding *kiddush Hashem* or *vachai bahem*. The *kal vachomer* thus seems wrong!

Consequently, we must understand that the *kal vachomer* of these tzaddikim did not pertain to their *mesirus nefesh* in entering the fire per se. They already knew that if asked to bow down to

the statue, they would have to refuse. What they learned from the frogs was something else.

Chananiah, Misha'el, and Azariah had an internal debate: Should we run away (as Daniel did), or should we put ourselves into the situation and refuse to bow down? True, refusing to bow down would create a *kiddush Hashem*, but who says we are the ones who have to do this? They resolved this question by considering the frogs of the second plague in Egypt. They reasoned that the frogs, too, were not commanded to jump into the hot ovens and kill themselves. They could have run riot in safer places. Yet the frogs put themselves forward. They increased the *kiddush Hashem* and were praised for doing so.

As the Rambam writes in his *Sefer Hamitzvos* (#9):

We have been commanded to sanctify Hashem's Name...to publicize the correct faith in the world...just as Chananiah, Misha'el, and Azariah did in refusing to bow down to the statue. All the other nations did bow down, as did the Jews - causing a great indictment against the Jewish People. Everyone was afraid (of Nebuchadnezzar), but Chananiah, Misha'el and Azariah performed this mitzvah, a mitzvah that was commanded for something of this magnitude...

And this is what the Tur seems to imply as well (*Shemos* 8:1).

Chananiah, Misha'el, and Azariah were correct in their reasoning. They merited to perform what the Rambam calls the peak of *kiddush Hashem*.⁵ Everyone else was afraid, everyone else either succumbed and bowed down, or fled. But Chananiah, Misha'el, and Azariah stepped forward to make a tremendous *kiddush Hashem* because they reasoned that this was the correct thing to do.

- There are values which supersede life itself. There are values which we are commanded to die for. *Kiddush Hashem* is one of them. But it is also a value that we strive to live by in our daily life.

עמק הפרשה • למדנו מסירות נפש מהצפרדעים

29

ניתן ליבנו אל דגש מיוחד למדרש המבאר מדוע נקראה הצפרדע כך.

אין זה שמה האמיתי, אלא שנקראה כך על שם אותה ציפור בעלת דעה ששוקה להם ובפעולה זאת כביכול הכריזה וקראה להם להתאסף למען עשיית ציווי ה' להכות במצרים.

אם נתרגם הדברים, הרי ייצא לנו ממדרש זה מסר עצום!!!

כל מי שעושה ציווי ה', בלא להתחכם, קוראים לו והוא מיד בא ומתייצב, ללא שאלות, מתבקש לעשות שליחות וממלאה בשלמות, ואף יותר ממה שנצטווה, הרי הוא נקרא בר דעה!!!

צפרדע היא אמנם שרץ המים, נראית ככריה שפלה ומאוסה המצויה בביצות, אך כשנתבונן על מקור שמה, למדתנו תורה שמעלחה גדולה, שהרי נקראה צפור - דעה!!!! צופרת ומצפצפת - אך יש לה דעה! - ומדוע?

* כי היא לא מערבת דעה עצמית!!! היא אינה בודקת שיקולים כדאיים או דיוחיים. היא מתבקשת למסור נפש והיא עושה זאת בגבורה עלילתית!!

זהו בר דעה!!!

קיימו הצפרדעים מצוות בוראם

ומעתה נראה לבאר שאף שהצפרעים אין בהם דעת כשל בני אדם ואינם בעלי בחירה, אך מכל מקום מה שעשו עשו זאת כדי לקיים מצוות בוראם לקדש שמו אהבה, ובשכר זאת ניצלו. כמבואר בחז"ל, שלא נשרפו. ואף אחר שמתו כל שאר הצפרדעים, והבאיש ריחם את מצרים, הם חזרו למקום חיותם ביאור.

נשאו חנניה מישאל ועזריה קל וחומר בעצמם "אנו בעלי דעה ובעלי בחירה שר נצטוונו על קדושת שמו יתברך, וכל מעשינו הם לקיים את רצון ה' ולשם כך ידאנו. אם כן על אחת כמה וכמה שנקיים רצונו בשלימות הלב."

30 קצב באר ואר משה

ואם תשאל הרי זה ק"ו פריכא. כי הצפרדע אינה מצווה על "והי בהם" ולכן צריכה למסור נפשה, כי אילו לא היה ציווי של "והי בהם" היינו חייבים למסור נפשנו על כל המצווה (סנהדרין ע"ד, א') ולא רק על ג' עבירות בלבד, תשובתך היא שמצינו בכתוב (דברים ד', י"ח) וכל דגה אשר במים מתחת לארץ, היינו שצריכים פסוק מיוחד לאסור את אלו שהם במים, כי יש מקום לומר שאינם בכלל הציווי, לפי שהם מכוסים במים מתחת לארץ, זאת ועוד, החידוש שבצפרדע הוא לא רק על זה שהיתה נכונה להישרף למען קדושת שמו ית', אלא על עצם הכניסה באש, שהוא היפך טבעה שהיא תמיד במים ובקרירות, ולפיכך הרי זה ק"ו חזק שבנוגע לכבוד שמים אין מקום לשום חשבונות.

וכעת יבוארו הפסוקים כי מה שרצה משה שיישארו הצפרדעים ביאור, הוא להורות לדורות דבר זה של כבוד שמים, וזה: לזכרון להורות לה' ולכן גם אמר "כי אין כה' אלקינו" כלומר, שהוא אחד יחיד ומיוחד, לפי שהצפרדעים קידשו שם שמים, והכל ראו בעליל אחדותו ויחודו ית'.

והעל אותם הר ההר כדאיתא בפרק מקום שנהגו בפסחים, מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן לשרפה, נשאו ק"ו לעצמן מן הצפרדעים שמסרו עצמן למיתה על קדושת השם ועל כן נמלטו כדכתיב זימתו הצפרדעים מן הבתים מן החצרות ומן השדה אבל לא מן התנורים, אבל משה ואהרן שני בתן יען לא האמנתם בי להקדישני ולא נשאו ק"ו מהצפרדעים מתו ולא זכו ליכנס בארץ, ע"כ.

הנה מה שחנניה, מישאל ועזריה הוצרכו ללמוד ק"ו מהצפרדעים ולא מסרו עצמם למיתה על קדושת השם בלי ק"ו, מבואר בתוס' דבאמת לא היה אותו הצלם ע"ז ממש, ולא נעשה אלא לכבודו, ואעפ"כ היה קידוש השם ולכן מסרו עצמם למיתה (כתובות ל' ב ד"ה אלמלי). יש לפרש דמשום הכי הוצרכו ללמוד ק"ו מהצפרדעים, דבלא זה לא היו מוסרים נפשם על זה, כיון דלא היה ממש ע"ז היה מקום לומר ע"י שיחיו יתקדש שם שמים על ידם באופנים אחרים, יכולים להרחיב גבולן בתלמידים, יחדשו הרבה דברי תורה, ירבו בעשיית חסד להכלל ולהפטר, וכדומה ענינים שונים, אבל למדו מהצפרדעים דאין לעשות שום חשבונות במקום קידוש השם, שהרי הקב"ה ציוה לצפרדעים שימלאו בתי פרעה ובתי עבדיו, והלכו הצפרדעים לקיים ציווי הקב"ה ומלאו בית פרעה ובתי עבדיו והלכו בכל פינות הבית, הן בחדרים ושכיבה, הן בחדרי הדירה ובחצרות, הן בשדה ובכל מקום אפילו בתנורים. לכאורה תמורה, למה הלכו הני צפרדעים בתנורים, היה להם לעשות חשבון, מה לנו לילך לתנורים ששם יהיו נשרפים מיד, טוב לנו לילך במקומות אחרים ששם לא ימותו ויחיו ימים רבים ויהיה קידוש השם יותר גדול, הם לא עשו שום חשבון והלכו למסור נפשם על קדושת השם משום שכן היה רצון ה' שימלאו מצרים צפרדעים, מהם למדו חנניה מישאל ועזריה לקיים רצון ה' בלא שום התחכמות והלכו למסור נפשם על קדושת השם בלי שום חשבונות.

גם היא על עוונתה (הובא ברש"י בראשית א' י"א). מבואר, שישנו קשר הכורך את חטא האדמה עם חטא עץ הדעת, וראוי לעמוד על פשרו של קשר פנימי זה.

כמו כן כתב הכלי יקר שסיבת חטאו של אדם הראשון נובעת מחטא האדמה - שראה את חטאה ונפל בחטאו: "שנטה האדם אל החומריות ונפל בחטאו". וראוי להבין מה שייכות איכא בין שני חטאים אלו.

נקדים תחילה לבאר את שורש חטאו של אדם הראשון.

מצאנו בזה דברים מפורשים ברש"י קהלת (י' כ"ט) על הפסוק: "אשר עשה אלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים". ופרש"י "ואשר עשה אלקים את אדם הראשון ישר, והמה בקשו חשבונות רבים - זימות ומחשבות של חטא, כך נדרש במדרש". מבואר שיסוד חטאו של אדם הראשון היה בזה שלא קיבל את דבר ה' בתמימות, אלא ביקש חשבונות, מזימות ומחשבות של חטא, שהם הפך הישירות שבא נבאר.

וכן מפורש גם ברמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויוכל: "ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי עולם, אשר נדבר רוחו אותו והבינו מדעו להיבדל לעמוד לפני ד', לשרתו ולעבודו לדעה את ד' והלך בדרך ישר כמו שעשהו האלקים, ופרק מעל צוואריו על חשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם".

גם מתוך דברי הרמב"ם - המביא את לשון הפסוק אותו דרשו חז"ל על חטא אדם הראשון, מבואר שחטאו של אדמ"ר היה בעשיית חשבונות ואי קבלת דבר ה' בתמימות. וזה ממש כמו שנתבאר ברש"י הנ"ל.

על מהותם של החשבונות למדנו מדברי רבותינו נב"מ: אדמ"ר טרם חטאו היתה בחירתו בין אמת לשקר, ולא בין טוב לרע (עי' ברמב"ם במורה נבוכים). פירוש הדבר, שלא השיג את הרע כמצאות כלל אלא שידע בידיעה ברורה שהרע אינו אלא שקר ודמיון, והאמת היא המציאות המוחלטת. בחירת הרע היתה אצלו בחינה של בנייה לאש (עי' בנפש החיים שער א').

ואולם ידיעה אחת היתה לו אודות ענין הרע - שע"י אכילה מעץ הדעת אפשר להשיג ולהבין מציאות הרע - וזה מה שכתב רמח"ל בדעת תבונות: "שאדם הראשון היתה לו ידיעה אודות ידיעת טוב ורע". והיינו, שידע שעל ידי אכילה זו יוכל להשיג ידיעת טוב ורע, וכבר ביארנו בשם האריז"ל שאדם הראשון רצה להורות הוראת שעה של עבירה לשמה, כלומר הוא רצה להגביר את כוח הבחירה שלו, על ידי ירידה למדרגה נמוכה יותר, כדי שיוכל להגדיל כבוד שמים בעמיו בנסיון מתוך הסתר יותר עמוק. חטאו היה שעליו היה

דלה והשקה צאן מים. סגולת עת צמאו למים. על הסלע הק ויצאו מים".

וכבר רבים תמהו, מה זכות זאת שבכוחה מעתירים אנו על המטר, והלא אדרבה משה נענש על מעשה זה של הכאת הסלע, ונחשבת היא לו לעוון חמור, עד כדי כך שבגינו לא נכנס לארץ על אף תפילתו והפצרותיו המרובות על כך, והיה ראוי להסתיר את כל ענין הכאת משה על הסלע שהיה חטא שבעבורו לא נכנסו לארץ, ובדאי שלא היה להזכירו בתורת זכות, שעל ידי זה יושפע לנו גשם מן השמים.

דבר פלא נוסף יש בכל ענין זה, שהרי לא מצינו בשום מקום שמשא רבינו עשה תשובה על חטא זה, והנה אצל דוד המלך, אפילו שנאמר בגמרא "כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה", בכל זאת כל ימיו היה עוסק בתשובה וחרטה על חטאו כמו שנאמר "וחטאתי לנגדי תמיד", ואילו משה רבינו לא מצינו אפילו פעם אחת שאמר "חטאתי" על חטא מ"י מריבה.

וביאר בזה בעל החידושי הרי"ם, שמשא רבינו הכה את הסלע בכוונה תחילה, למרות ציווי ד', ולא דיבר אל הסלע כפי שנצטווה, וטעמו, כי אילו היה מדבר אל הסלע והיתה עושה רצון ד' על ידי דיבורו של משה, היה בזה קטרוג נורא על כלל ישראל, שאינם שומעים תמיד בקול ד', לכן מסר נפשו לטובת בני ישראל, והכה את הסלע, כדי שחלילה וחס לא יהיה קיטרוג על ישראל.

לכן לא נתחרט משה על דבר זה, כיון שעשה כן בכוונה תחילה כדי להציל את ישראל מקיטרוג, ועשה כן שלא בשגגה אלא בכוונה שלא יהא קיטרוג.

זוהי הזכות העצומה של משה שבכוחה אנו מעתירים "בצדקו חון חשרת מים", שהרי צדקות עצומה יש כאן, שיותר משה רבנו על כל המעלה והגדולה לה היה זוכה אילו היה נכנס לארץ ישראל, וכל זה כדי למנוע איזה קטרוג עליהם כאשר אינם שומעים בקול הקב"ה.

על פי זה יובן ענין הצעקה שצעק משה רבינו דוקא במכת צפרדע, כי כאשר החלה מכה זו ציוה הקב"ה לצפרדעים: "ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל מיטתך ובבית עבדיך, ובעמך ובתנוריך ובמשארותיך", והם עשו כן מיד בלא להתמהמה, ומסרו עצמם לקיים דיבורו של הקב"ה, ובכך נתעורר קטרוג גדול על כלל ישראל, שהם אינם מאמינים במשה, ואינם שומעים בקול הקב"ה.

לכן דוקא במכה זו צעק משה רבינו מעומק לבו שיסיר ד' את הצפרדעים מפרעה, לא בשביל פרעה, אלא בשביל ישראל כדי שיפסק מעליהם הקיטרוג הנורא, זו הסיבה שהשתמש בלשון צעקה שהוא לשון התפילה החזק ביותר, כי אם מצינו אצל משה שהיה מוכן למסור את עצמו בשביל להסיר מ ישראל את הקיטרוג, כל שכן כאן צעק והעתיר בתפילה מרובה כדי שלא יהיה קיטרוג על ישראל.

כאשר ציוה הקדוש ברוך הוא צפרדעים להכנס בתנורים ולמסור את נפשם למען השם והם עשו כן, התעורר בכך קטרוג עצום על בני ישראל שהם שקועים במ"ט שערי טומאה, אינם מאמינים במשה ואינם שומעים בקול השם, לכן צעק משה רבינו מעומקא דליבא שיסיר את הצפרדעים מפרעה כדי שיפסק הקטרוג, הוא השתמש בלשון התפילה הכי חזק על מנת שיוסר הקטרוג מעל בני ישראל.

PRAYING FOR FROGS

After they extracted a guarantee from Pharaoh that he would liberate the Jews, "Moshe and Aharon left Pharaoh, and Moshe prayed [vayitzak] to God concerning the frogs He had brought upon Pharaoh" (Shemos 8:8). This statement may not appear to contain any remarkable message, yet it contains some intriguing anomalies.

The verse does not tell us the nature of Moshe's request. Although the context suggests that Moshe beseeched God to stop the plague of frogs at the prearranged hour to prove to Pharaoh that "there is none like God our Lord" (ibid., 6), the use of the term *vayitzak* (translated as "prayed," but meaning literally, "he cried out") casts doubt on this theory.

As the Talmud explains, no less than ten different words that express the concept of prayer are found in Scriptural literature. Just as Eskimos use ten different words to describe snow, which is so dominant in their world, Jews have ten words for "prayer," a force unparalleled in its significance to Jewish life. Each term denotes a slightly different nuance, which conveys the unique character of that particular type of supplication. The word *vayitzak* expresses a sense of pain, urgency, and distress.

Why is this particular word used to describe Moshe's prayer at this stage of the narrative? The sense of pain and urgency that it conveys is incongruous with the plot's tempo. By now Moshe has taken firm control of the situation — it is he who is "calling the shots" and determining the next move in this diplomatic endgame. Pharaoh is floundering, about to buckle under the inexorable pressure assaulting him. Moshe is speaking to him with unabashed contempt, even taking the liberty of poking fun at him. This reflects no element of apprehension that might justify the use of the "*vayitzak*" approach to prayer.

leader, yet he never felt compelled to "cry out" to God in the manner expressed by the term *vayitzak*. In this instance alone his prayer was one of agonizing urgency and immediacy.

A more basic question is, Why was Moshe so concerned about frogs? An extremely sensitive and compassionate individual, Moshe cared for the welfare of all creatures, but to pray so intensely for the sake of frogs seems to border on the eccentric!

The commentators point out that the frogs which afflicted Egypt placed themselves in one of two categories — those who fulfilled God's will, and those who sacrificed their lives to sanctify God's Name. These categories are derived from a careful comparison of three corresponding verses. Initially God warned Pharaoh that the frogs would be "in your palace, in your bedroom, in your bed, in the homes of your officials and people, even in your ovens and kneading bowls" (ibid. 7:28). Later in the narrative, Moshe assured Pharaoh that the frogs "will depart from you,

as well as from your houses, your officials, and your people; they will remain only in the Nile" (ibid. 8:7). Curiously, no mention is made of the frogs that had entered Egyptian ovens. In the next verse the Torah informs us that Moshe's assurances were fulfilled: "God did just as Moshe said, and the frogs in the houses, courtyards, and fields died" (ibid., 9). Here again, the Torah omits any reference to the frogs that had leaped into Egyptian ovens.

Kli Yakar resolves this inconsistency by explaining that those frogs that leapt into the ovens represented the pious Jews throughout history who would sacrifice their lives for the sake of sanctifying God's Name. Thus the Torah does not include the "oven frogs" in its list of casualties, for they alone survived and returned to the Nile; all the rest died.

Indeed, these "oven frogs" have served as an inspiration to righteous Jews throughout the generations. When Chananyah, Mishael, and Azaryah were given the choice of bowing down to an idol or being cast into a blazing furnace, they reasoned that if the frogs in Egypt were capable of sacrificing their existence for the sake of God's honor, so could they (*Pesachim* 53b). And the outcome of their decision is no less dramatic and inspiring — like the frogs that emerged unscathed from

the ovens of Egypt, these three righteous men miraculously walked out of the furnace unharmed.

This deeper understanding of the frogs' paradigmatic role in the course of Jewish history sheds light on our questions regarding the use of the word *vayitzak*. Moshe's prayer "concerning the frogs" was in essence a prayer on behalf of all righteous individuals throughout our history who would sacrifice their lives to sanctify God's name. This explains the pain, anxiety, and urgency expressed in the word *vayitzak*. Moshe was beseeching God to miraculously protect these righteous individuals, just as He had protected the frogs that leaped into the Egyptians' ovens.

קדש

ראש השנה

אש

ח

משנה סוף מס' יומא אר"ע אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים ע"ש. כי בספח"ק ערבי נחל מ' מסעי מביא בשם תשובת מהר"ם ז"ל שקבלה איש מפי איש, שהנהרג על קדושת

השם ית' אינו מרגיש יסורים כלל, ואומר הע"ג תטעם שכיון שמתלהב בחשק נמרץ שיהרג על קדושת שמו ית' הוא מעלה את כל חושיו וכו' אל עולם המחשבה עד שמתלבש כולו במחשבה, ובטלו חושיו והרגשותיו וגשמיותו נתפשט מעליו לכן אינו מרגיש רק תענוג וכו' ע"ש.

וכיון שר"ע גהרג על קדושת, וכל ימיו הלך במחשבות מס' של קה"ש כמ"ש כל ימי וכו' לכן אמר, גם בהיסורים אשריכם ישראל, כשאתם זוכרים לפני מי אתם מטהרים כי אז הרגשותיכם מתבטלות ואינכם מרגישים את היסורים, ועוד זאת שאתם גורמים שמי מטהר אתכם אביכם שבשמים, אביכם דייקא כאב שמבטל את כעסו לטובת בנו, כן הוא ית' עושה הכל למענכם, וממילא כל הדינין מתבטלים כנ"ל, ובאמת תרשעו